

Jakub Łoginow

Podręcznik języka ukraińskiego
dla początkujących i
średniozaawansowanych

PODRĘCZNIK

JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

DLA POCZĄTKUJĄCYCH I ŚREDNIOZAAWANSOWANYCH

Copyright © 2015 Jakub Łoginow

Wszelkie prawa, włącznie z prawem do reprodukcji tekstów
w jakiegokolwiek formie – zastrzeżone

Jakub Łoginow

2015

www.porteuropa.eu

To jest bezpłatny fragment ebooka „Podręcznik języka ukraińskiego dla początkujących i średniozaawansowanych”. Zachęcamy do zakupu pełnej wersji publikacji.

Spis treści

Wstęp	4
Rozdział 1. Ukraiński alfabet	8
Rozdział 2. Słownictwo do nauczania	10
Rozdział 3. Zasady zamiany polskich fragmentów słów na ukraińskie	36
Rozdział 4. Elementy ukraińskiej gramatyki	42
Rozdział 5. Rys historyczny	51
Rozdział 6. Surżyk	58
Rozdział 7. Antysurżyk	61
Rozdział 8. Słowniczek surżyko-ukraińsko-polski	64
Rozdział 9. Zakończenie i wskazówki odnośnie dalszej nauki	82

Wstęp

Podręcznik języka ukraińskiego dla początkujących i średniozaawansowanych jest skierowany do osób, zainteresowanych poznaniem przynajmniej podstaw języka naszego wschodniego sąsiada. Skorzystać z niego mogą zarówno osoby, które nigdy wcześniej nie były na Ukrainie i nie miały styczności z językiem, jak i ci, którzy język ukraiński rozumieją, ale posługują się językiem rosyjskim. Dla tej drugiej grupy niezwykle pomocny będzie zwłaszcza rozdział poświęcony surżykowi (mieszance języków rosyjskiego i ukraińskiego) oraz załączony na końcu książki słowniczek surżyko-ukraińsko-polski.

W pierwszym rzędzie podręcznik ten jest przeznaczony dla osób, które wcześniej zapisały się na bezpłatny kurs internetowy języka ukraińskiego, prowadzony na portalu o Europie Środkowej „Port Europa”. W podręczniku tym zgromadzono w jednym miejscu materiały prezentowane na kursie, przy czym tutaj ukraińskie słowa i zwroty są zapisane zarówno w polskiej transkrypcji, jak i w alfabecie ukraińskim (cyrylicą), co na e-kursie nie było możliwe z przyczyn technicznych. W porównaniu z e-kursem oraz poprzednią, roboczą wersją tego podręcznika (dostępną w latach 2011-12), ten ebook jest rozszerzony i zawiera niepublikowane wcześniej materiały: Gramatyka, Rys historyczny, Surżyk, Antysurżyk, słowniczek surżyko-ukraińsko-rosyjski. W celu bardziej efektywnej nauki, rekomendujemy niezależnie od zakupu tego podręcznika zapisać się na bezpłatny e-kurs języka ukraińskiego – formularz do zapisu pod linkiem: www.porteuropa.eu/ukrainski

Ten ebook i zastosowana tu metoda nauki różnią się od zwykłych podręczników do nauki języka. Autor na podstawie własnych doświadczeń z językiem ukraińskim wychodzi z założenia, że tego języka, podobnie jak innych języków słowiańskich, należy się uczyć w zupełnie inny sposób, niż np. angielskiego czy francuskiego. Rzecz w tym, że język ukraiński i polski są w ponad 60% zbieżne ze sobą jeśli chodzi o słownictwo, a zasady gramatyczne są niemal identyczne – różnica dotyczy tylko szczegółów. W tej sytuacji nie ma sensu tracić czasu na naukę, że szafa to szafa, kuchnia to kuchnia, a niespodziewanie to niespodziwano. Wystarczy nauczyć się tylko tych najważniejszych ukraińskich słów i zwrotów, które są niepodobne do polskich i których w żaden sposób nie da się domyślić. Oprócz tego, w książce podano najciekawsze sposoby na wydedukowanie, jak prawdopodobnie brzmi ukraińskie słowo, którego nie znamy, poprzez przerobienie polskiego odpowiednika według określonych zasad. Wiedząc, że przedrostek nie- w ukraińskim brzmi –ne, polskie –dzie– zamienia się na –de– albo –di–, możemy intuicyjnie domyślić się, że słowo „niespodziewanie” będzie

po ukraińsku brzmieć „nespodiwano”. Na tej samej zasadzie możemy, odpowiednio „przerabiając” polskie słowa, „wymyślić”, że góra to hora, dzień to deń, a przykład to prykład – nie musimy się więc tych i mnóstwa innych słów uczyć. W ten intuicyjny sposób, który opisaliśmy w podręczniku, można rzeczywiście „wydedukować” większość ukraińskich słów – i o dziwo przeważnie będzie się zgadzać! Oczywiście czasem z tym nie trafimy, ale tu dochodzimy do drugiej zasady nauki, opisanej w tej publikacji – nie bać się eksperymentować, na początku mówić po polsku wstawiając znane nam ukraińskie słowa, stopniowo w miarę nauki tych słów będzie więcej, a my będziemy już mówić polsko-ukraińską mieszanką. Z czasem ta mieszanka językowa coraz bardziej będzie się upodabniać do prawidłowego języka ukraińskiego, a wszystko to będzie się odbywać w dużej mierze intuicyjnie, dzięki praktyce i aktywnemu kontaktowi z językiem.

Podręcznik ten został stworzony z myślą o praktycznym zastosowaniu, o nauczeniu się chociażby z błędami swobodnego porozumiewania się w języku ukraińskim i co najważniejsze – osiągnięciu tego w maksymalnie krótkim czasie. Celowo na drugi plan odłożona jest poprawność gramatyczna i ortograficzna. Zastosowana tu metoda nauki zakłada pewne wstępne osłuchanie się z językiem i posługiwanie się językiem polskim rozumiane jako wyjściowy wariant w kontaktach z Ukraińcami. Istotą tej metody jest stopniowe zastępowanie polskich słów ukraińskimi oraz zrozumienie prawidłowości, które pozwalają na intuicyjną zamianę form polskich na ukraińskie. Na tym polega więc zasadnicza różnica między tym ebookiem, a profesjonalnym podręcznikiem – w przyjętym przez autora podejściu posługiwanie się mieszanką dwóch języków, z definicji niepoprawną, jest w danym wypadku nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane. Odrzucenie dbania o książkową poprawność wypowiedzi – której w początkowym okresie i tak nie będzie – sprawia, że rozmówca czuje się swobodnie i nie ma zahamowań przed próbami rozmowy po ukraińsku; jest nastawiony na wzajemne zrozumienie i dzięki temu mimowolnie udoskonala swoją znajomość języka.

Zasadniczą część materiałów stanowi lista słów i zwrotów do nauczenia, którym często towarzyszą przykłady. Wśród przydatnych wyrażen są i takie, których znaczenie jest niewielkie, ale pomagają w nauce języka – np. poprzez zrozumienie, skąd dane słowo się wzięło (np. *dowidka* – jest powiązana ze słowem *widaty*, które obecnie funkcjonuje jako zastarzałe słowo). Tego typu powiązania skojarzeniowe przyspieszają naukę, a odbywa się to mimowolnie.

Kolejną osobliwością jest zastosowanie polskiej transkrypcji do zapisu ukraińskich wyrazów. W większości przypadków podano też prawidłową formę – w ukraińskim alfabecie. Za zastosowaniem latynki przemawia kilka argumentów:

- mimo wszystko jest łatwiej postrzegana przez osoby, dla których te materiały zostały ułożone, niż oryginalna ukraińska pisownia;
- wiele osób nawet po kilku miesiącach przebywania na Ukrainie myli ukraińskie litery z rosyjskimi, i dlatego zastosowanie transkrypcji pozwala pozbyć się ewentualnych naleciałości.

Ważną częścią materiałów są zasady intuicyjnej zamiany polskich form na ukraińskie. Zapoznanie się z tymi prawidłowościami i załączonymi przykładami pozwala na wyrobienie sobie nawyku „wymyślenia” jak mniej więcej powinno brzmieć po ukraińsku dane słowo, jeśli zna się je tylko po polsku. Te dwa fragmenty podręcznika – zestaw słów do nauczania i zasady intuicyjnej zamiany form polskich na ukraińskie, pokrywają się z materiałem omawianym na bezpłatnym e-kursie języka ukraińskiego (www.porteuropa.eu/ukrainski), z tą różnicą, że na kursie jest tylko zapis w transkrypcji (polskim alfabetem), a w podręczniku jest też wersja cyryliczna.

Kolejnym rozdziałem jest krótkie omówienie ukraińskiej gramatyki. Podajemy tu tylko kilka przykładów gramatycznych w telegraficznym skrócie i tej części podręcznika absolutnie nie należy utożsamiać z kompletnym kompedium gramatyki języka ukraińskiego. Nie ma takiej potrzeby – ogólne zasady ukraińskiej gramatyki właściwie nie różnią się od polskiej, np. na takiej samej zasadzie występuje tu odmiana przez przypadki, osoby, stopniowanie przymiotników itp. Na tym właśnie polega zaleta nauki pokrewnego języka słowiańskiego – w odróżnieniu od języka angielskiego, niemieckiego czy nawet rosyjskiego ukraińskiej gramatyki właściwie nie musimy się uczyć, większość zasad i tak intuicyjnie przyswoimy sobie w trakcie używania języka, a podane przykłady pomogą nam tylko uświadomić sobie, jak bardzo nasze języki są podobne.

Specyfiką nauki języka ukraińskiego jest to, że język ten przez wiele wieków był częścią również polskiej kultury i historii. Razem tworzyliśmy Rzeczpospolitą Obojga Narodów, nasze języki wzajemnie się przenikały i uzupełniały. Wiele ukraińskich słów (*takoż, zozula* itp.) to słowa, które istniały w języku staropolskim i które można spotkać w lekturach omawianych w szkole, np. w dziełach Mickiewicza czy Kochanowskiego. Dzisiejszy kształt i zróżnicowanie regionalne języka ukraińskiego jest efektem złożonych procesów historycznych, a ich poznanie wbrew pozorom bardzo ułatwi Ci naukę języka i wychwycenie pewnych prawidłowości. Stąd właśnie rozdział „Rys historyczny”, znajdujący się w tym podręczniku.

I wreszcie bardzo ważna kwestia, czyli surżyk i rosyjskie naleciałości, występujące w języku ukraińskim. Surżyk to mieszanka języka ukraińskiego i rosyjskiego, którą posługuje się znaczny odsetek Ukraińców – zarówno tych

ukraińsko-, jak i rosyjskojęzycznych. Rozdział poświęcony surżykowi i załączony słowniczek surżyko-ukraińsko-polski to coś, czego nie spotkasz w klasycznym podręczniku do języka ukraińskiego – większość książek niestety uczy wyidealizowanego języka, który nie istnieje w rzeczywistości. Tymczasem ludzie mówią przeważnie niezbyt poprawnie, wtrącają rusyzmy, a nasz podręcznik pozwoli Ci je wyłapać i nauczyć się poprawnych form. Rozdziały poświęcone surżykowi i antysurżykowi przydadzą się zwłaszcza osobom, które już miały styczność z Ukrainą, osobom posługującym się ukraińskim w stopniu średniozaawansowanym, a także osobom znającym język rosyjski.

Jak się uczyć:

- 1) Uczyć się na pamięć zaprezentowanych tu słów i zwrotów i zapoznawać się z przykładami, objaśnieniami, regułami, itp.
- 2) Jak najczęściej rozmawiać używając języka polskiego jako podstawy. Jeśli zna się, jak będzie dane słowo po ukraińsku – użyć go zamiast polskiego. Jeśli nie – spróbować zmodyfikować polskie słowo, żeby brzmiało jak ukraińskie.
- 3) Stworzyć jak najwięcej sytuacji, żeby osłuchać się z językiem (radio, telewizja, itp.).
- 4) Czytać gazety, książki i inne teksty. Same podręczniki medyczne nie wystarczą – najlepiej, jeśli czytane teksty przedstawiają jak najszerszy przekrój tematyczny, mają zróżnicowany charakter (od slangowego, przez artykuły prasowe, teksty prawnicze, np. regulaminy, po literaturę piękną). Nie o to chodzi, żeby poświęcać na to dużo czasu – często wystarczy przeczytać jedną stronę, nawet zmuszając się do tego, czy treść regulaminu metra czekając na stacji. Chociaż efektu się nie odczuwa, to on jest!
- 5) Z każdym dniem nauki następuje mimowolne udoskonalenie, wyrabiają się odpowiednie nawyki językowe. Od czasu do czasu należy powracać do tych materiałów, przeglądać je.

Rozdział pierwszy. Ukraiński alfabet

Być może nie zdajesz sobie z tego sprawy, ale cyrylica cyrylicy nie równa. Tak jak alfabet polski różni się od alfabetu słowackiego (choć oba są oparte na łacinie), tak każdy z języków cyrylicznych ma swój własny alfabet, który różni się od alfabetu rosyjskiego.

A oto alfabet ukraiński w całości:

Аа (a)	Ии (y)	Рр (r)	Юю (Ju)
Бб (b)	Іі (i)	Сс (s)	Яя (Ja)
Вв (w)	Її (ji)	Тт (t)	Ьь - miękki znak
Гг (h)	Йй (j)	Уу (u)	
Ґґ (g)	Кк (k)	Фф (f)	
Дд (d)	Лл (ł/l)	Хх (ch)	
Ее (e)	Мм (m)	Цц (c)	
Єє (je)	Нн (n)	Чч (cz)	
Жж (ż)	Оо (o)	Шш (sz)	
Зз (z)	Пп (p)	Щщ (szcz)	

Tylko w alfabecie ukraińskim są takie litery, jak:

Є – je

Ґ – g

Ї – ji

Apostrof ’

Ukraińskie e czyta się twardo не – to ne, Донецьк – Doneck (a nie Donieck).

Na internetowym kursie języka ukraińskiego mówiliśmy, że w ukraińskim jest H zamiast G. Są jednak wyjątki. W języku rosyjskim litera Г oznacza G, a ta sama litera Г w języku ukraińskim oznacza H. Na oznaczenie litery G, która występuje rzadko, jest w ukraińskiej cyrylicy osobna litera Ґ. Wiąże się z nią ciekawa historia – na Ukrainie pod radziecką okupacją ta litera była zabroniona jako „burżuazyjny wymysł” i została „przywrócona” dopiero w 1990 roku. Zgodnie z klasycznymi zasadami, litera G występuje tylko w 22 słowach, z czego 2 to Gdańsk i Gdynia J, a pozostałe – to np. ganok, guzyk, dzyga (grzechotka). Jednak od kilkunastu lat na Ukrainie trwa moda na literę G, którą wstawia się we wszystkie możliwe słowa obcego pochodzenia. A wszystko po to, by poprzez jej popularyzację odróżnić się maksymalnie od Rosjan.

Kolejna sprawa – miękki znak. Wygląda on tak: ь i jest używany do zmiękczenia poprzedniej spółgłoski. A więc jeżeli miękki znak stoi za n to mamy ń, jeżeli za s – to uzyskujemy ś itd.

Apostrof służy natomiast do czegoś przeciwnego. Apostrof mamy np. w słowie зв'язатися – zvjazatysia. To J (zwJazatysia) czytamy właśnie tak, twardo. Gdyby apostrofu nie było, czytalibyśmy: zwiawatysia. Różnica w sumie mała, więc z punktu widzenia nauki początkujących wystarczy po prostu zdawać sobie z tego sprawę i dalej nie zawracać sobie tym głowy.

Zwróć też uwagę na inną kolejność liter w alfabecie cyrylicznym i łacińskim. U nas abecadło to a, b, c, d, e, f, g i tak dalej, a w ukraińskim – a, b, w, h, g, d, e itd. Zupełnie inny jest też rozkład cyrylicznej klawiatury – ukraińskie litery nie są tam, gdzie ich łacińskie fonetyczne odpowiedniki!

Rozdział drugi. Słownictwo do nauczania

NAJBARDZIEJ CHARAKTERYSTYCZNE DLA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

Widocznie, najprawdopodobniej – *mabut'* МАБУТЬ

Blisko obok siebie, razem – *porucz* ПОРУЧ

Zasadniczo, ogólnie, w ogóle – *wzahali* ВЗАГАЛІ

Ogólny; łączny – *zahalnyj* ЗАГАЛЬНИЙ łączna suma – *zahalna suma*

Więc, tak więc (m. in. po przecinku i na początku zdania) – *tobto* ТОБТО

Oczywiście! [wyrażenie zgody jednym słowem] – *obowjazzkowo!*, *zwisno tak*,
awżeż!, *zrozumilo*, *zwyczajno!*

ОБОВ'ЯЗКОВО, ЗВІСНО ТАК, АВЖЕЖ, ЗРОЗУМІЛО, ЗВИЧАЙНО

Oczywiście, ... – *zwisno*, ... *zrozumilo*,... *zwyczajno*,...

ЗВІСНО, ЗРОЗУМІЛО, ЗВИЧАЙНО

Zostawić, pozostawić; opuścić – *zalyszyty* (*zalyszyty komus mahnitofon dla korystuwannia*; *zalyszyty wahon* – opuścić wagon; *wychodjaczy z wahona, ne zalyszajte swoji reczi* – komunikat w metro) pozostałość – *zalyszok* nadmiar - *nadlyszok*

Pozostać – *zalyszytysja* (*zalyszytysja w Ukraini*; *zalyszytysja bez hroszi*)

- *opynytyjsja* (*opynytyjsja bez hroszi* – pozostać bez pieniędzy;

opynytyjsja w tiazkomu stanovyszczu – znaleźć się w trudnym położeniu)

ЗАЛИШИТИ, ЗАЛИШИТИСЯ, ОПИНИТИСЯ

Pokonać (trudności, odległość, zły nastrój) – *podolaty*, *zdolaty* (szczos')

ПОДОЛАТИ, ЗДОЛАТИ

Tak się ułożyło – *tak powelosja* ПОВЕЛОСЯ

To jest bezpłatny fragment ebooka „Podręcznik języka ukraińskiego dla początkujących i średniozaawansowanych”. Zachęcamy do zakupu pełnej wersji publikacji.

Zapraszamy na portal o Europie Środkowej – Port Europa: www.porteuropa.eu.
Znajdziesz na nim:

- Ciekawe artykuły o krajach środkowoeuropejskich
- Bezpłatne kursy internetowe języków: ukraińskiego, białoruskiego, słowackiego, niemieckiego, rosyjskiego slangu
- Forum internetowe, propozycje pracy z językami środkowoeuropejskimi
- Ukraińska i białoruska muzyka, śmieszne filmiki w środkowoeuropejskich klimatach i wiele innych.

Na bezpłatny internetowy kurs języka ukraińskiego można się zapisać pod tym linkiem: www.porteuropa.eu/ukrainski